

Instituut voor de nationale rekeningen

Analyse van de prijzen

Jaarverslag 2021 van het instituut voor de nationale rekeningen

Deel III:

**Is de impact van de gestegen grondstoffen-
prijzen op de stroomafwaartse voedingssec-
toren al merkbaar ?**

Prijzenobservatorium

FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie

1210 Brussel

Ondernemingsnr: 0314.595.348

0800 120 33 (gratis nummer)

Verantwoordelijke uitgever:

Séverine Waterbley

Voorzitter van het Directiecomité

Vooruitgangstraat 50

1210 Brussel

Meer informatie:

FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie

Peter Van Herreweghe

Vooruitgangstraat 50

1210 Brussel

Tel.: +32 2 277 83 96

E-mail: Peter.Vanherreweghe@economie.fgov.be

Internetversie

Inhoudstafel

Inhoudstafel	3
III. Is de impact van de gestegen grondstoffenprijzen op de stroomafwaartse voedingssectoren al merkbaar ?.....	4
III.1 Inleiding	4
III.2 Algemeen	4
III.3 Het prijsverloop in de broodkolom	6
III.4 Het prijsverloop in de zuivelkolom	7
III.5 Het prijsverloop in de kolom voor oliën	9
III.6 Het prijsverloop in de kolom voor koffie	10
III.7 Conclusie.....	11

III. Is de impact van de gestegen grondstoffenprijzen op de stroomafwaartse voedingssectoren al merkbaar?

III.1 Inleiding

Sinds meer dan een jaar kennen de noteringen voor landbouwgrondstoffen op de internationale markten een duidelijk stijgende trend. De grondstoffenindex van het Prijzenobservatorium steeg met 45 % tussen november 2020 en november 2021 (laatst beschikbare gegevens). Het doel van deze focus is de impact van deze stijging op de afzetprijsindex voor de voedingsindustrie te onderzoeken, en vervolgens op die van de detailhandelsprijzen voor bewerkte levensmiddelen. Het is de betrachting om daarmee de prijsontwikkeling in de drie schakels op te volgen, door de verschillende sectoren te identificeren waarvoor de stijging van de grondstoffenprijzen het meest opvallend is. Het recente verloop (van de laatste maanden) zal beschreven worden, alsook, voor analysedoeleinden, het verloop over een langere termijn (sinds 2005).

III.2 Algemeen

Onderstaande analyse is gebaseerd op indexen die het prijsverloop weergeven van landbouwgrondstoffen, afzetprijzen van de voedingsindustrie en het consumptieprijsverloop van bewerkte levensmiddelen. Het Prijzenobservatorium heeft haar eigen index samengesteld om het prijsverloop van landbouwgrondstoffen te volgen. De index houdt zowel rekening met de samenstelling van de consumptieproducten van bewerkte levensmiddelen als met de gewichten. De index aggregereert de verschillende prijsindexen voor granen, voor diverse zuivelproducten, voor meerdere oliën, voor koffie, voor cacao en voor ruwe suiker. Het Prijzenobservatorium heeft eveneens een geaggregeerde index samengesteld van de afzetprijzen voor levensmiddelen. Deze index omvat de volgende zes sectoren: vervaardiging van plantaardige en dierlijke oliën en vetten (NACE-klasse 1040), vervaardiging van zuivelproducten (1050), vervaardiging van maalterijproducten, zetmeel en zetmeelproducten (1060), vervaardiging van bakkerijproducten en deegwaren (1070), vervaardiging van andere voedingsmiddelen (1080) en vervaardiging van dranken (1100). De indexgegevens voor elk van deze sectoren zijn afkomstig van Statbel. De index over de grondstoffennoteringen is afkomstig van publieke databanken van de Europese Commissie en het IMF. De index over de afzetprijzen is een index die door Statbel opgesteld wordt en is gebaseerd op een maandelijkse enquête in de desbetreffende sectoren. De consumptieprijsindex voor bewerkte levensmiddelen wordt eveneens door Statbel berekend.

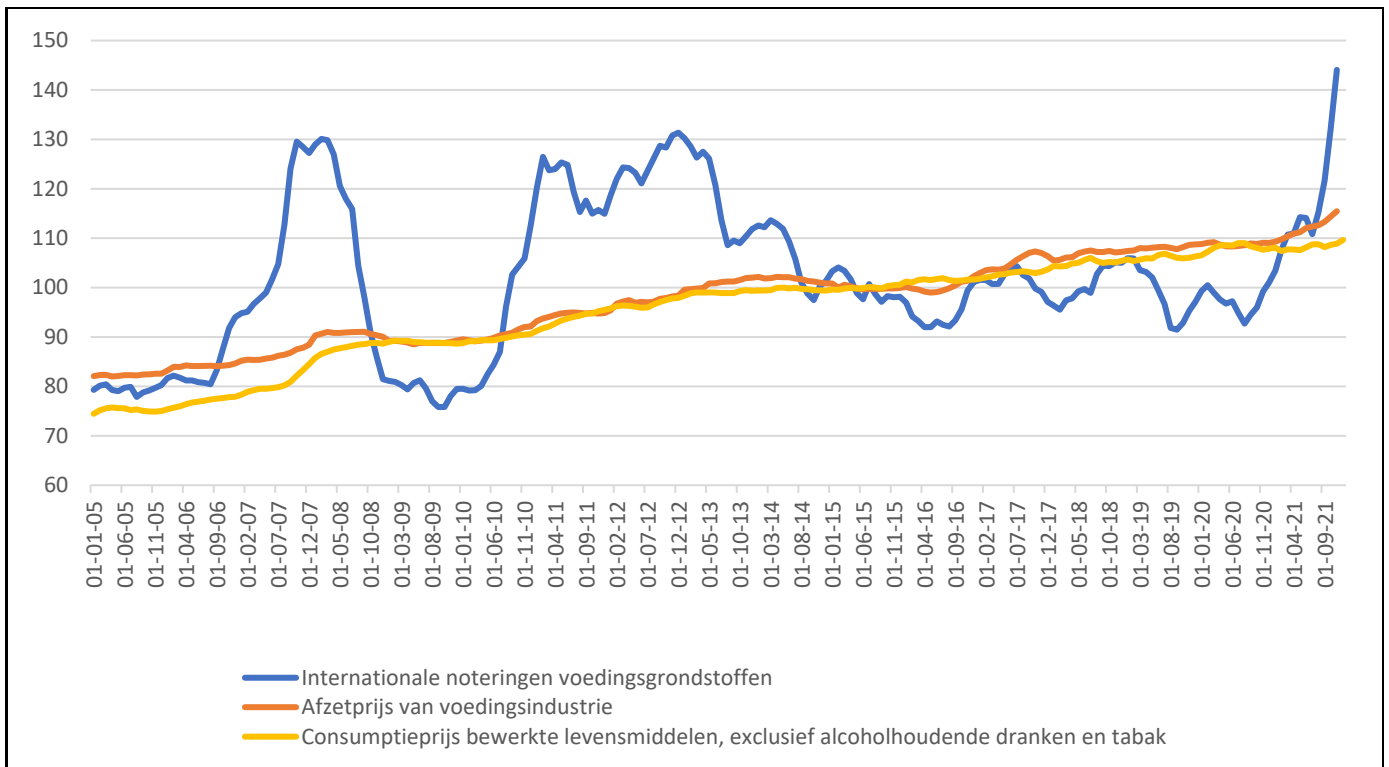
De onderstaande grafiek toont aan dat de prijsstijging voor landbouwgrondstoffen van de laatste maanden even fors is als die van 2007-2008 en van 2011-2013. De geaggregeerde index ligt zelfs hoger dan de vorige pieken.

Met het begin van de coronacrisis in maart 2020, daalde de grondstoffenindex, tot augustus van hetzelfde jaar, om dan een sterke groei te kennen. De daling bij het uitbreken van de crisis is echter relatief beperkt geweest ten opzichte van voorgaande prijsdalingen, en het is dus moeilijk om een rechtstreeks koppeling te maken met de coronacrisis (behalve voor de zuivelproducten, in het bijzonder boter en room, zoals te zien zal zijn in punt 4).

In het vervolg van de studie wordt gefocust op het prijsverloop van de voedingsfilières waarvan de grondstoffenprijzen het meest toegenomen zijn. Het gaat om de graankolom, de zuivelkolom, de kolom voor oliën en deze voor koffie. Voor iedere productgroep zullen wij de evolutie van de prijsindexen voor elke schakel van de keten bespreken.

Grafiek 1. Prijsindex voor landbouwgrondstoffen, afzetprijzen en consumptieprijsen voor bewerkte levensmiddelen

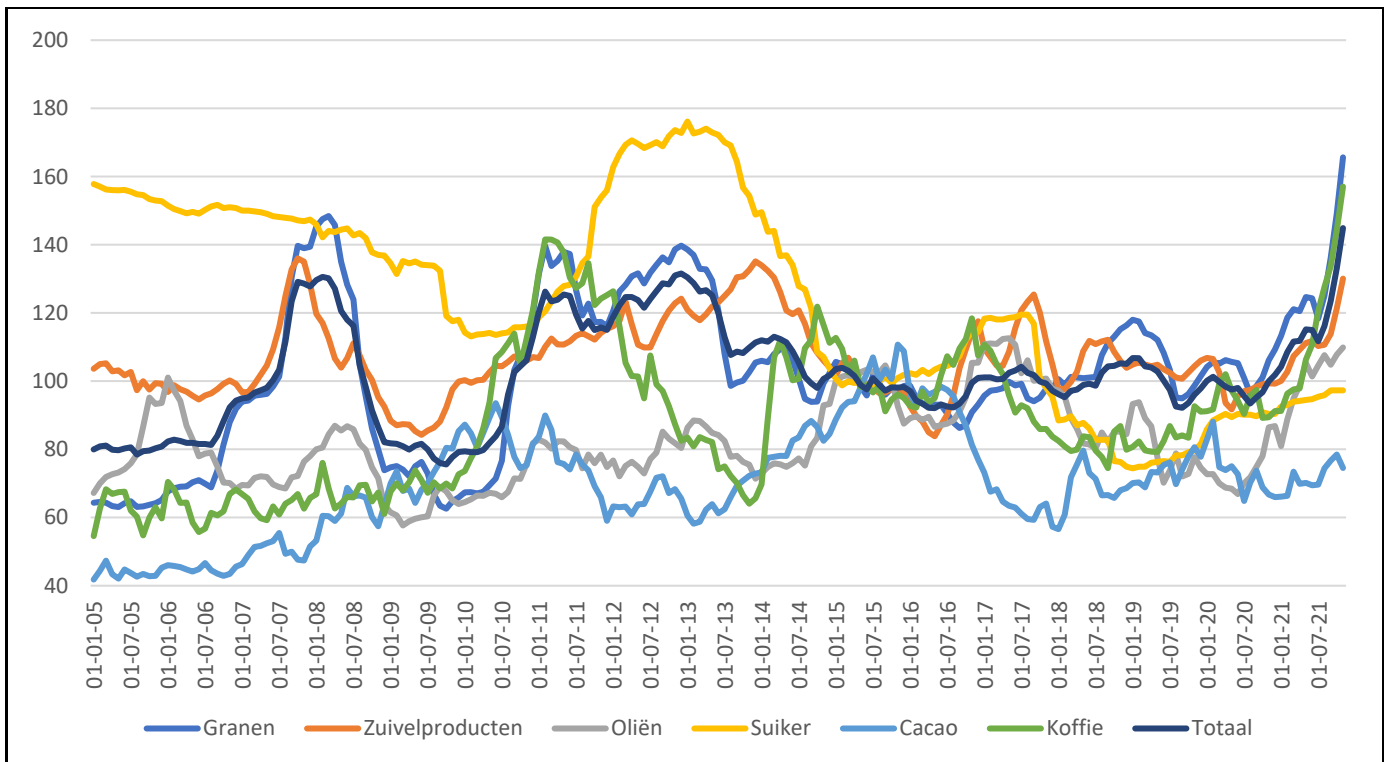
(Index 2015=100)

Bronnen: Statbel, IMF, DG Agri (EU).

Grafiek 2. Prijsindex voor landbouwgrondstoffen

(Index 2015=100)

Bronnen: DG Agri (EU), IMF.

Tabel 1. Prijzevolutie van landbouwgrondstoffen tussen november 2020 en november 2021, met het gewicht in de totale index voor landbouwgrondstoffen¹

(in %)

	Gewicht	Evolutie op jaarbasis (%)
Granen	46,3	56,2%
Zuivelproducten	28,5	31,3%
Suiker	16,9	7,1%
Oliën	4,8	28,3%
Cacao	1,7	11,7%
Koffie	1,7	75,7%
Totaal	100,0	37,8%

Bronnen: DG Agri en IMF.

III.3 Het prijsverloop in de broodkolom

In december 2021 kende de prijsindex voor granen² een inflatie van 47,6 %³. De index overschreed zelfs het niveau van tijdens de voedselcrisis van 2007 (grafiek 3)⁴. Binnen deze categorie kende broodtarwe een inflatie van 48 % (december 2021).

De verklaringen voor de forse stijging van de graanprijzen houden zowel verband met een afname van het aanbod als met een toename van de vraag, hetgeen sinds het voorjaar leidde tot een vermindering van de graanvoorraden in de Europese Unie, alsook in de wereld. De kleinere beschikbaarheid op de wereldmarkten is te wijten aan teruggelopen oogsten in de belangrijkste exportlanden, meer bepaald Canada, de Verenigde Staten (met droogteperiodes in de zomer in deze twee landen, en vervolgens overstromingen in Canada) en in Rusland. Vooral de kleinere beschikbaarheid op wereldvlak van zachte tarwe verscherpte nog de prijsdruk, waarbij in de eerste plaats de premiumtarwe voor de stijging verantwoordelijk is. Naar verwachting zullen de voorraden tegen het einde van de oogst 2021/2022 naar hun laagste peil zakken sinds de oogst van 2016/2017. Voor tarwe stelde de FAO in augustus van dit jaar dat de voorraden in de USA en in Europa de laagste waren sinds bijna veertig jaar⁵. De vraag is eveneens groot gebleven, vooral van de kant van China, en met name wat betreft graan voor diervoeders. Daarnaast trok ook de hogere prijs voor een vat olie de prijs van de maïs (gebruikt als biobrandstof) de hoogte in.

Binnen de « broodketen » had de prijsstijging voor broodtarwe een snelle en duidelijke weerslag op de afzetprijzen in de eerste stroomafwaartse schakel, namelijk de maalderijen (vervaardiging van maalderijproducten, NACE-klasse 1061) (grafiek 3). De inflatie in november 2021 bedroeg 9,4 %. In de volgende schakels van de keten was de prijsstijging daarentegen nauwelijks voelbaar. In de sector vervaardiging van brood en vers banketbakkerswerk (NACE-klasse 1071) bleef de prijsindex veel stabiel (0,95 % inflatie in november). Ook de consumptieprijs voor brood is nauwelijks geste-

¹ Voor sommige grondstoffen (cacao, koffie, oliën en suiker) zijn de prijsgegevens, op het tijdstip van redactie van dit verslag, enkel beschikbaar voor november 2021. Voor de andere grondstoffen (granen en zuivelproducten) zijn de prijzen van december beschikbaar. Om de jaarlijkse evolutie van de prijzen van de verschillende grondstoffen te kunnen vergelijken, wordt november als referentieperiode weerhouden.

² Deze aggregaat de prijzen voor voedertarwe, broodtarwe, harde tarwe, voedermaïs, voederhaver, voedergerst, brouwergerst, broodrogge, voederrogge.

³ 47,6 % om precies te zijn.

⁴ Bij de start van de prijsstijging in augustus 2020, stond de index zeker hoger dan tijdens vorige pieken maar de stijging was van dezelfde omvang. De index steeg met 60 % tussen augustus 2006 en januari 2008 (17 maanden) en met 58 % tussen april 2010 en februari 2011 (10 maanden). In de huidige situatie steeg de index met 55 % (over een periode van 15 maanden) maar de toename is waarschijnlijk nog niet voorbij.

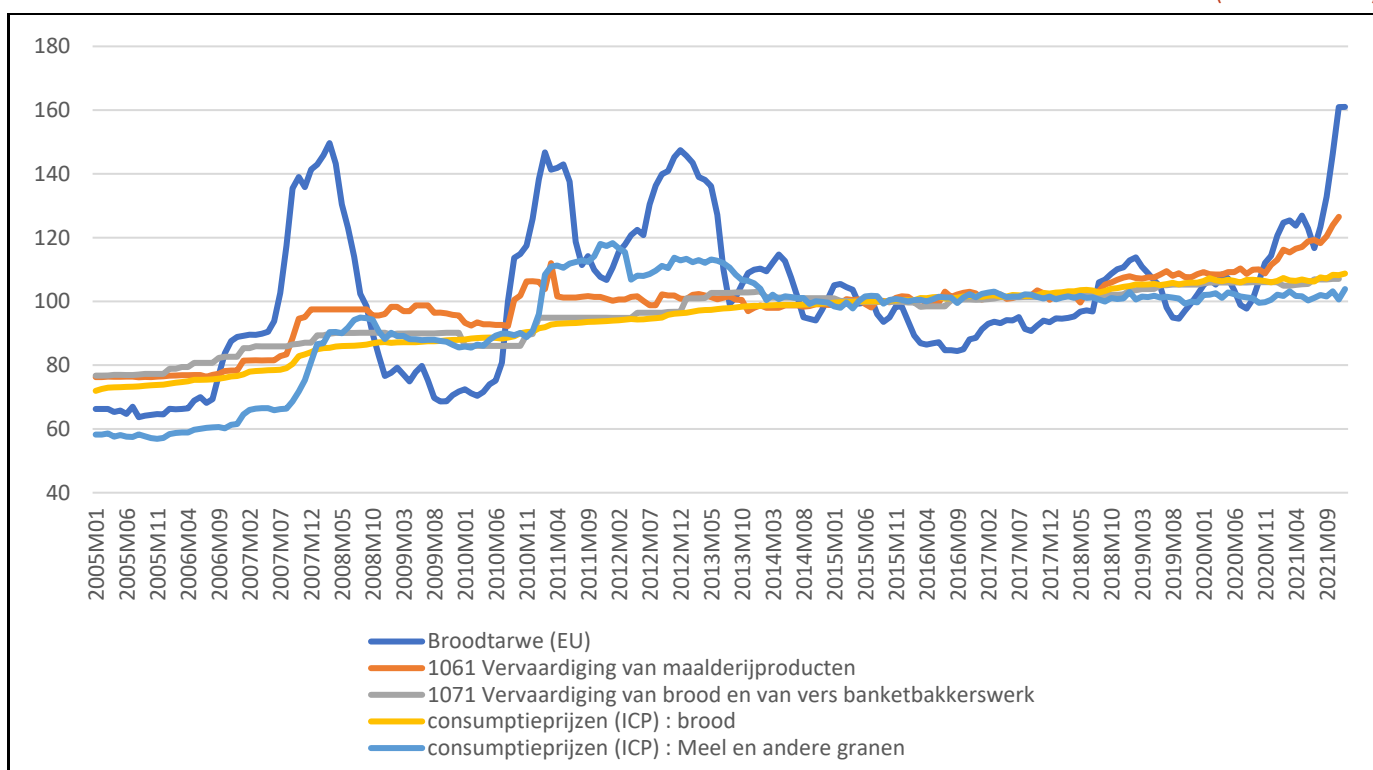
⁵ FAO, 4/11/2021 (<https://www.fao.org/worldfoodsituation/csdb/fr/>).

gen tot in september (inflatie op jaarbasis van 0,4 %). In oktober begon de inflatie evenwel hoger te liggen (1,6 %) en ze nam de volgende maanden toe (1,7 % in november en 2,6 % in december). Een toename van de broodprijs tekent zich dus af, en kijkend naar bewegingen ten tijde van vorige prijsverhogingen van broodtarwe op de wereldmarkt en de gevolgen voor de broodprijs in de winkel, zou deze verhoging zich kunnen doorzetten in de eerste maanden van 2022.

De vertraging in de doorrekening van de broodprijs en de tot nu toe beperkte impact van de forse verhoging van de prijzen van graangrondstoffen op de afzet- en consumptieprijzen, kan onder meer verklaard worden door het feit dat bloem een minder belangrijke plaats is gaan innemen in de kostenstructuur van brood⁶. Ook het feit dat de contractuele overeenkomsten tussen enerzijds de supermarkten (die het leeuwendeel van het brood verkopen) en de industriële bakkerijen (NACE 1071) en anderzijds de maalderijen (NACE 1061) voor verschillende maanden afgesloten worden (of zelfs voor meerdere jaren), kan een verklaring bieden voor de relatieve stabiliteit van de broodprijzen. Er zou zich dan ook mogelijk een stijging van de consumptieprijzen kunnen voordoen wanneer de overeenkomsten vernieuwd worden.

Grafiek 3. Prijsindex in de broodkolom

(Index 2015=100)

Bronnen: DG Agri, Statbel.

III.4 Het prijsverloop in de zuivelkolom

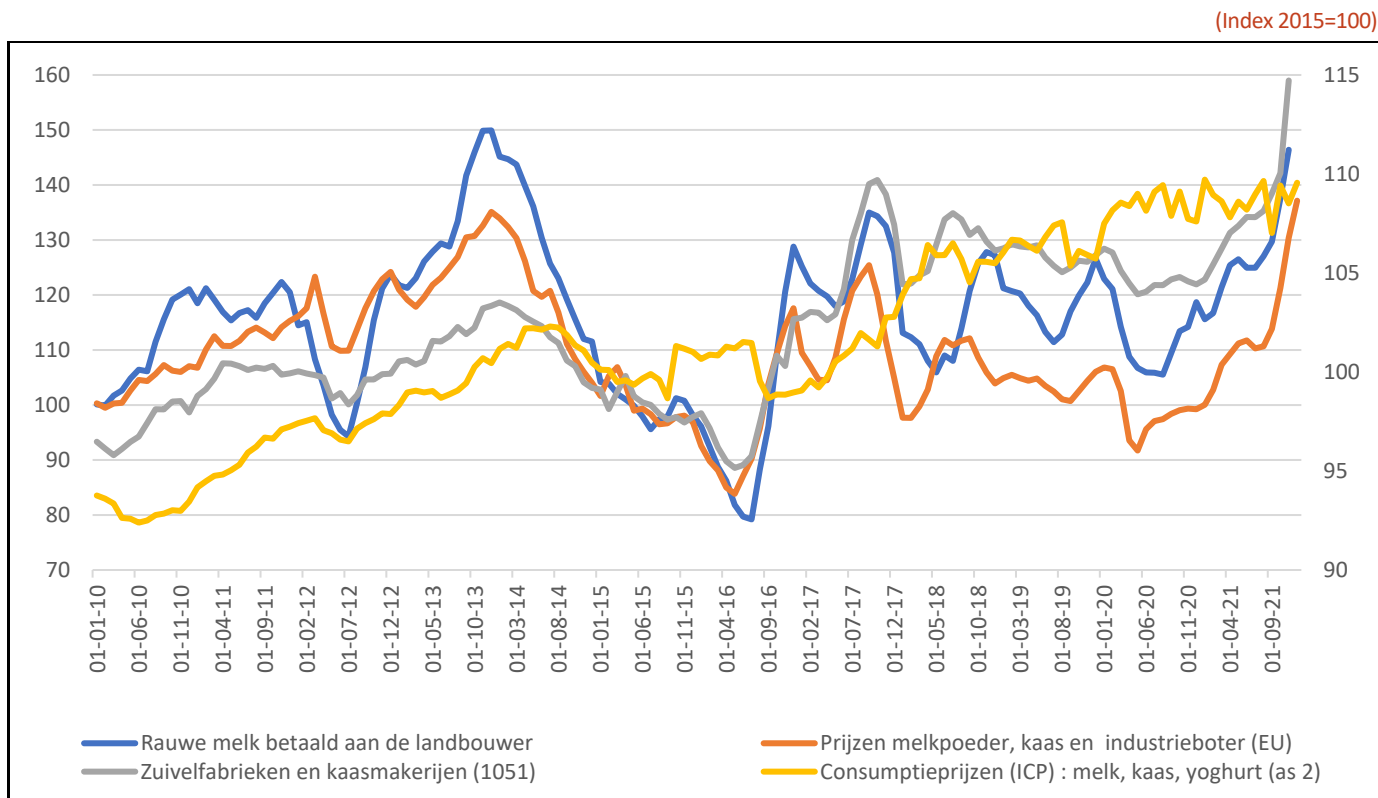
De grafiek hieronder stelt het prijsverloop voor in de zuivelketen. De prijsindex voor verse melk wordt bepaald op basis van de reële prijs die de Belgische landbouwproducent ontvangt (dus rekening houdend met het vet- en eiwitgehalte). Er wordt vastgesteld dat de prijs een vrij opvallend stijgende trend vertoont. In november bereikt hij een niveau dat sinds april 2014 niet meer werd waargenomen.

De prijsindex van melkpoeder, kaas en melkerijboter aggregereert (door ze te wegen) de Europese noteringen voor volle melkpoeder, magere melkpoeder, kaas (Cheddar, Edam) en melkerijboter, met andere woorden de voornaamste industriële producten die verkocht worden door de Europese zuivelfabrieken. De productieprijsindex voor de NACE-klasse

⁶ In Frankrijk wordt er van uit gegaan dat de grondstoffen voor brood (bloem, gist, zout, ...) goed zijn voor 22 % van de kostprijs van brood in de winkel. (https://france-inflatie.com/prix_du_pain_depuis_1900_en_france.php).

1051 (zuivelfabrieken en kaasmakerijen) wordt bepaald door Statbel op basis van de prijzen die door de Belgische bedrijven gehanteerd worden op de binnenlandse en buitenlandse markten. Beide indexen verlopen uiteraard vrij gelijk. De Europese en Belgische afzetprijzen hangen vrij nauw samen met de prijs voor verse melk, dewelke grotendeels bepaald wordt door de noteringen van deze industriële producten. De stijging van de laatste maanden is van dezelfde grootteorde. Tijdens het eerste deel van 2020 leidde de sluiting van de horeca, als gevolg van de coronacrisis, tot een vrij grote crisis op de zuivelmarkt, hetgeen zich vertaalde in een daling van de prijzen. Sinds de zomer van 2020 staat de conjunctuur er beter voor en kennen de afzetprijzen een opvallend stijgende trend.

Grafiek 4. Prijsindex in de keten van zuivelproducten

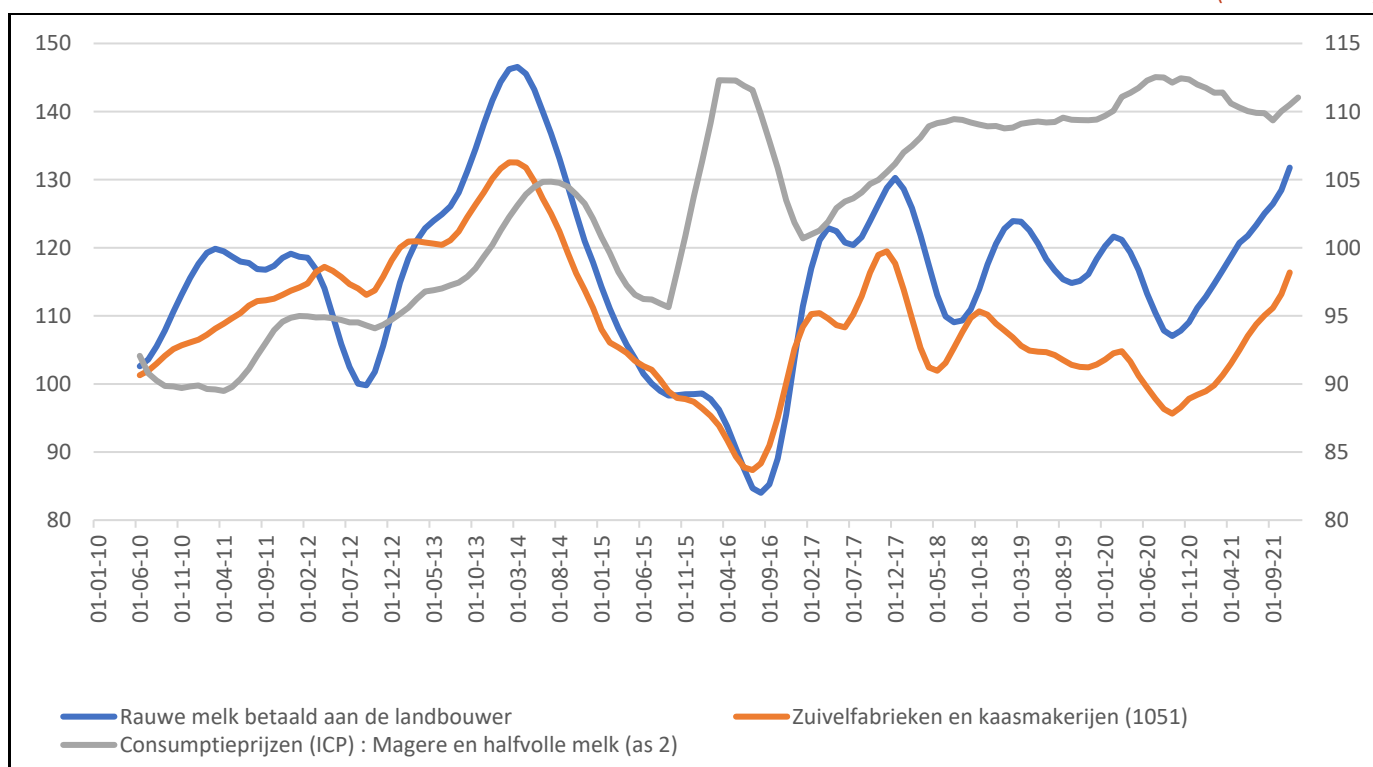
Bronnen: BCZ-CBL, Statbel.

Voor de consumptieprijzen van zuivelproducten (volle melk, magere melk en halfvolle melk, overige melk, yoghurt, kaas) is het vanaf 2017 moeilijker om de link te leggen met de prijsevolutie hogerop in de keten. De consumptieprijzen voor melk bleven immers op een hoog niveau waarbij de neerwaartse en opwaartse prijsbewegingen van verse melk bij de producenten en van de industriële producten nauwelijks doorsijpelden in de consumptieprijzen, of het nu is voor het geheel van de zuivelproducten voor consumptie of voor een bepaald product, zoals magere melk en halfvolle melk (grafiek 5, in voortschrijdend gemiddelde om de volatiliteit van de prijs betaald aan de landbouwer te neutraliseren en de ont koppeling van het verloop van de consumptieprijzen en de prijzen stroomopwaarts in de kolom beter tot uiting te laten komen).

Grafiek 5. Prijsindex voor verse melk, afzetprijzen en consumptieprijzen voor magere melk en halfvolle melk voor consumptie, in voortschrijdend gemiddelde van 6 maanden

(Index 2015=100)

Bronnen: BCZ-CBL, Statbel.

III.5 Het prijsverloop in de kolom voor oliën

Voor alle types van olie (palmolie, sojaolie, koolzaadolie, zonnebloemolie en olijfolie) stegen de grondstoffennoteringen sedert juli 2020. Deze stijging volgt op een reeks van perioden van aanzienlijke prijsdalingen, die zich manifesteerden ruim voor het begin van de coronacrisis. De huidige stijging is het grootst voor palmolie en sojaolie. De prijzen van deze twee olieproducten stegen tegen het eind van de zomer 2021 naar een niveau dat sedert minstens 20 jaar niet meer bereikt was.

Er zijn meerdere oorzaken voor de huidige stijgingsdynamiek. Deze hangen vooreerst samen met de moeilijke weersomstandigheden in Zuid-Oost Azië die eind vorig jaar nadelig waren voor de oogst van palmolie. Ook het aanhoudende gebrek aan arbeidskrachten in Maleisië door de coronacrisis speelde een rol⁷. Voor soja is de prijsstijging te wijten aan de droogte in de lente en de zomer van 2021 in Noord-Amerika. In Rusland diende ook de zonnebloemproductie naar beneden bijgesteld te worden. Daarbij komt nog de grote vraag naar biobrandstof (biodiesel) als gevolg van de gestegen olieprijs sinds enkele maanden⁸.

De prijsstijging voor plantaardige oliën op de grondstoffenmarkt had een grote weerslag op de industriële productieprijs⁹ (grafiek 4, die ook de productie van dierlijke, niet-eetbare oliën omvat, maar die moet miniem zijn ten opzichte van de plantaardige oliën en vetten). De aanpassing van de afzetprijzen gebeurde onmiddellijk en was even fors. Tussen juli 2020 en november 2021 bedroeg de stijging van de afzetprijzen 33,7 %, terwijl de prijsstijging voor plantaardige

⁷ <https://www.fao.org/economic/est/est-commodities/oleagineux/indices-des-prix-des-oleagineuses-et-produits-derives/fr/>.

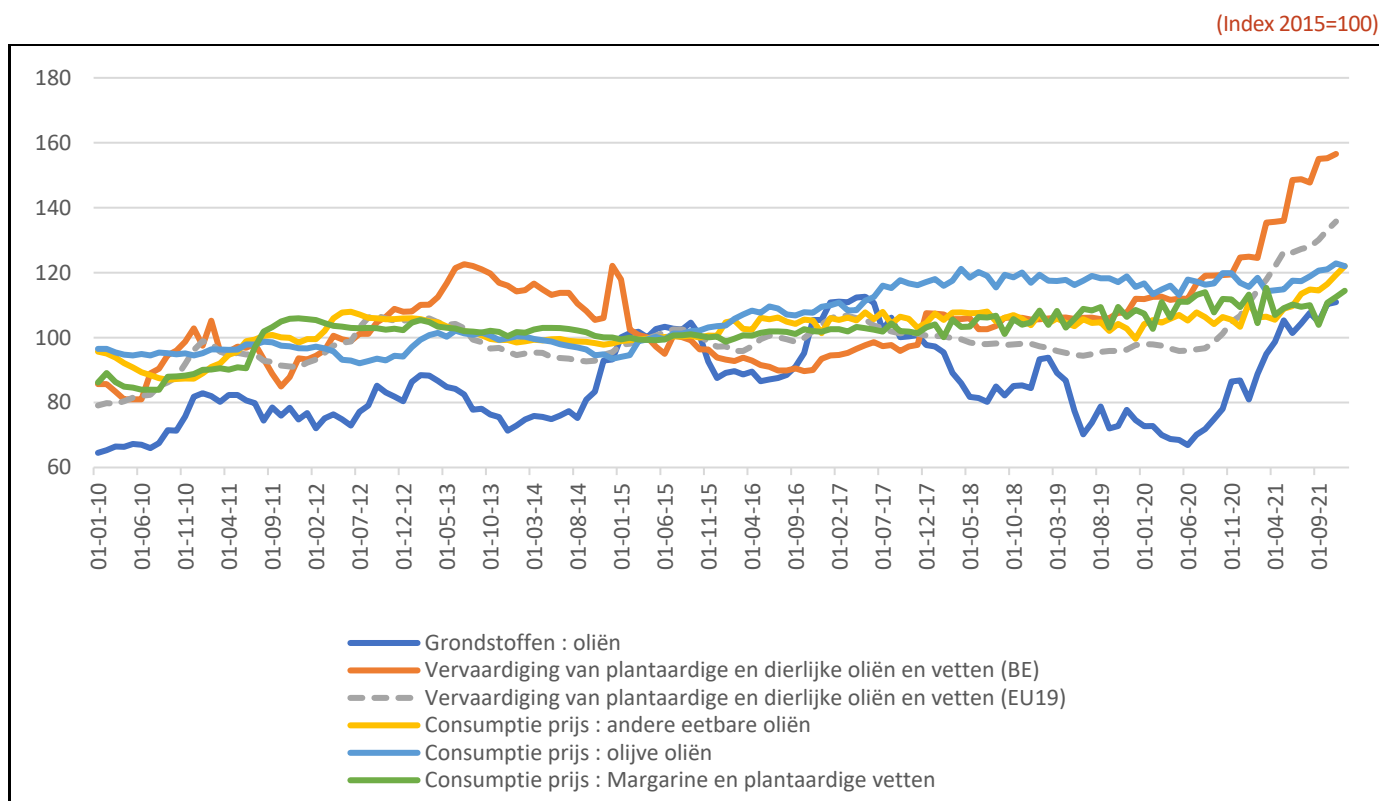
⁸ <https://www.oleoline.com/news/The-rapeseed-oil-price-has-increased-around-EUR-190-pmt-in-2-weeks-107.html>.

⁹ De prijzen van producten uit NACE-klasse 1040, waaronder ruwe en geraffineerde plantaardige oliën, margarine, dierlijke oliën voor niet-menselijke consumptie, spijsvetten en braadvet, visoliën, en perskoeken.

oliën als grondstoffen 58,3 % bedroeg voor dezelfde periode. Gegeven dat de oliën op de Belgische markt gedeeltelijk ingevoerd worden, komt ook de Europese afzetprijs¹⁰ voor in grafiek 4. De evolutie van de Europese index loopt sterk gelijk met de Belgische index, met een stijging van 38 % tussen juli 2020 en november 2021.

De weerslag op de consumptieprijs is minder opvallend. Een gevoelige stijging van de prijs voor oliën, andere dan olijfolie, kan waargenomen worden sinds mei van dit jaar (inflatie op jaarbasis van 9,5 % in oktober 2021), en een stijgende tendens die zich aftekent voor olijfolie (+5,4 % tussen mei en oktober van dit jaar).

Grafiek 6. Prijsindex voor oliën

Bronnen: IMF, DG Agri (EU), Statbel.

III.6 Het prijsverloop in de kolom voor koffie

De internationale notering voor koffie heeft in september 2021 het historische niveau van maart 2011 bereikt, en overschreed dit niveau zelfs in oktober. De slechte productieomstandigheden in Brazilië tijdens de oogst van 2020/21 en de marktverstoringen door de coronacrisis (in havens en transport) verklaren deze opflakking¹¹. De politieke onrust in Colombia (derde grootste exporteur ter wereld) vormt eveneens een deel van de verklaring, met verstoringen in de toevoer van de goederen binnen in het land¹².

De stijging had tot nog toe nauwelijks effect op de afzetprijs voor koffie op industrieel niveau (er was een stijging in de periode van juli tot september van dit jaar, maar die stijging was beperkt in verhouding tot vroegere periodes), en nog minder op het vlak van de consumptieprijs. Er kan aan gedacht worden dat de contracten en de voorraden voor een vertraging zorgen in de transmissie van de stijging van de grondstofprijzen. In een vroegere studie van het Prijzenobservatorium werd reeds aangetoond dat de impact van een prijswijziging voor koffiebonen op de consumptieprijs

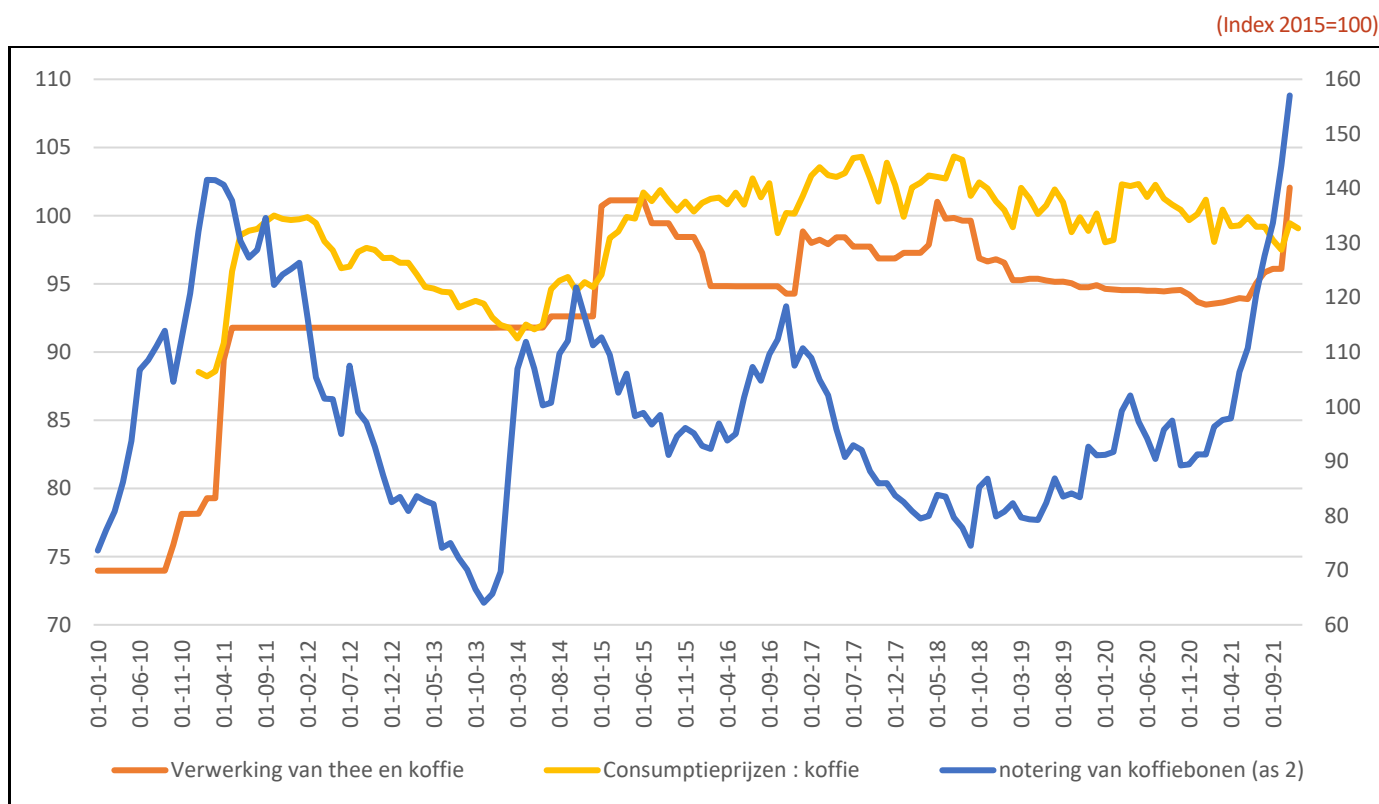
¹⁰ De Europese Unie van 19 landen, met prijzen vanaf 2015 en ramingen door Eurostat voor de jaren 2010-2014.

¹¹ International coffee organization (<http://www.ico.org/documents/cy2021-22/cmr-1021-e.pdf>).

¹² Daily Coffee News (<https://dailycoffeeneews.com/2021/06/17/civil-unrest-pushes-colombian-coffee-prices-to-record-highs-as-supply-concerns-heighten/>).

niet onmiddellijk was maar veeleer vertraagd. In deze econometrische studie werd een vertraging van minimaal drie maanden gemeten. Het grootste effect op de consumptieprijs wordt gewoonlijk waargenomen in de loop van de vierde maand volgend op de prijsschok¹³.

Grafiek 7. Prijsindex binnen de koffiekolom

Bronnen: IMF, Statbel.

III.7 Conclusie

Voor de gehele beschouwde periode bereikte de samengestelde index van de prijzen voor landbouwgrondstoffen in november een piek die boven het niveau van 2008 en 2012 uitstak. In november 2021 bedroeg de globale inflatie voor het aggregaat van grondstoffenprijzen ongeveer 45 %. Sinds augustus 2020 zijn de grondstoffenprijzen voor levensmiddelen reeds stijgende en deze prijsstijging gaat zich waarschijnlijk verderzetten in de eerste weken of maanden van 2022. Er zijn vier productgroepen, met een gewicht van samen meer dan 80 % in de berekening van de index, die deze stijging verklaren: de granen, oliën, koffie en (in mindere mate) de zuivelproducten. Alle andere landbouwgrondstoffen vertonen echter eveneens een stijging sedert meerdere maanden.

In de verschillende onderzochte voedingssectoren (brood, zuivel, koffie en olie) toonde de afzetprijs van de voedingsondernemingen vanaf april 2021 een opwaartse rendens, oftewel acht maanden later dan het begin van de opwaartse dynamiek van de grondstoffen. Deze vertraging kan verklaard worden door de contracten die lopen over verschillende maanden, de termijnmarkten, en de aanwezigheid van voorraden. Deze conclusie dient wel genuanceerd te worden in functie van de ketens en het stadium van verwerking. In de vervaardiging van oliën (NACE 1040), bloem (NACE 1061) of industriële zuivelproducten (NACE 1051), waar de kosten voor aankoop van landbouwgrondstoffen een uitgesproken rol spelen, is een vrij duidelijke weerslag van de stijging van de grondstoffenprijzen te zien. In de stadia dicht bij de finale consumptie (zoals de vervaardiging van brood, NACE 1071) is de aanpassing daarentegen nog nauwelijks zichtbaar.

¹³ Zie het derde kwartaalverslag 2015 van het Prijzenobservatorium, bladzijde 53-54. (<https://economie.fgov.be/fr/publicaties/analyse-des-prix-2015-icn-1>).

Met betrekking tot de consumptieprijsen, werd de impact van de prijsstijging van de landbouwgrondstoffen enkel zichtbaar naar het einde van het jaar. Over het ganse jaar beschouwd bleef de inflatie voor de bewerkte levensmiddelen (zonder tabak en alcohol) zeer beperkt, oftewel het laagste niveau sedert ten minste 16 jaar (0,2 %). De inflatie nam echter geleidelijk toe gedurende de laatste drie maanden van het jaar. Als echter stilgestaan wordt bij de beschouwde productgroepen, dan laten de effecten zich duidelijk meer en meer voelen. Dat is met name het geval voor plantaardige oliën (andere dan olijfolie), met een inflatie van 18 % in december. Ook voor brood wordt de laatste maanden een toename van de inflatie vastgesteld. In december 2021 bedroeg de inflatie 2,6 %. Met de verwachte voortzetting van de toename van de grondstoffenprijs en de heronderhandeling van de leveringscontracten met de detailhandel in het begin van het jaar, zou de prijsverhoging voor deze producten zich aanvang 2022 kunnen doorzetten.